

سبک زندگی اسلامی با تأکید بر اخلاق جنسی در خانواده

۱ منیژه هاشم خانی

۲ سید محمود مرتضوی هشترودی

۳ کمال اکبری

چکیده:

گریزه ی جنسی یکی از نیرومندترین و سرکش ترین غرایز انسان است؛ که در سبک زندگی اسلامی با عمل به اخلاق جنسی در خانواده می تواند موجب آرامش خانواده شود، دین اسلام بر رعایت اخلاق جنسی در خانواده تأکید می کند؛ مهم ترین نکته ای که ضرورت پیروی از نوعی اخلاق جنسی در خانواده را ثابت می کند این امر است که پیوسته روابط زن و مرد منشأ نزاع و تجاوز جوامع به شمار می رفته است. برای بهبود این روابط راهی جز تنظیم دقیق روابط زناشویی در خانواده وجود ندارد. مقاله حاضر با هدف شناسایی ارزش های رفتاری اعضای خانواده اسلامی به روش کتابخانه ای و به شیوه ی توصیفی و تحلیلی انجام شده و نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که در سبک زندگی اسلامی کرامت، شرافت انسانی، نظم خانوادگی و اجتماعی اقتضاء می کند که محدوده ی خانواده به طور کامل مشخص باشد و بی بند و باری جنسی در آن راه داده نشود.

واژگان کلیدی: سبک زندگی، اسلام، اخلاق جنسی، گریزه جنسی، حیا

۱. کارشناسی ارشد فلسفه و حکمت اسلامی، استاد، مدرسه علمیه فاطمیه کرج، بهار ۱۳۹۶ fhashemkhanivv@gmail.com

۲. استاد حوزه علمیه قم، دبیر انجمن علمی ارتباطات و تبلیغ حوزه علمیه، mortazavi55870@gmail.com، ۰۹۱۲۵۶۲۴۳۳۵

۳. هیات علمی دانشگاه صدا و سیما

خانواده، با دارا بودن پیشینه ای به قدمت آفرینش، طبیعی ترین نهاد بنیادین اجتماع است که زندگی اجتماعی از آن جا آغاز می شود و اصلی ترین کانون آرامش، تعادل و شکل گیری شخصیت انسان ها و نخستین وسیله انتقال مناسب فرهنگ به شمار می آید. یکی از افتخارات بزرگ آیین مقدس اسلام، توجه خاص و تأکید فراوان در مورد نظام خانواده است.

در سبک زندگی اسلامی، اهمیت ازدواج و تشکیل خانواده و برقراری روابط سالم میان زن و مرد، والدین و اولاد امروزه بر کسی پوشیده نیست؛ با ظهور اسلام، نسبت به تمایلات جنسی انسان به طور کلی دگرگون شد؛ در نظام خانواده در چهارچوب ازدواج ارضای غریزه ی جنسی، نه تنها مجاز بلکه مستحب و گاه واجب شمرده شد و به زن و مرد اجازه و امکان تمتع از این غریزه ی فطری الهی داده شده، این نیاز عینی و واقعی و روانی به شکل ازدواج یاد شده است. در سبک زندگی اسلامی، برای داشتن حیات سالم جنسی و جلوگیری از انحراف و ابتذال های جنسی که زمینه ساز سقوط و انحطاط انسانیت است، اخلاق جنسی مطرح شده است.

اخلاق جنسی در خانواده نه تنها در تربیت جنسی فرزندان و در پیشگیری از انحراف جنسی فرزندان، بسیار مهم یاد شده، بلکه زن و مرد همواره باید در روابط خودشان هم ملزم به این اخلاق جنسی باشند. اهمیت دادن به این مهم، خود مانع از انحراف زن و مرد در خانواده و اجتماع و از هم پاشیدن خانواده ها به خاطر عدم رعایت اخلاق جنسی شده است.

تبیین موضوع

سبک زندگی مجموعه ای از طرز تلقی ارزشها و شیوه های رفتاری و سلیقه هایی است که نشانگر شرایط زندگی انسان است و شیوه ی نسبتاً ثابتی است که فرد به کمک آن به حل مسائل زندگی می پردازد و به اهدافش می رسد و مواردی چون نشستن و یالباس پوشیدن و در بعد وسیع تر معنای زندگی، آیین زندگی، اخلاق و... را نیز در بر می گیرد. "اخلاق جنسی" گویای آن دسته از هنجارهای حاکم بر عادت ها و رفتارهای بشری است که ابعاد صحیح غریزه ی جنسی را بیان می کند، یعنی این که چه رفتار جنسی صحیح و کدام یک نارواست.

مفهوم سبک زندگی

سبک زندگی، در لغت به معنای روش خاصی از زندگی و فعالیت یک شخص یا گروه آمده است. (حق شناس، ۱۳۹۱، ص ۸۳۶)

در اصطلاح شیوه ی نسبتاً ثابت است که فرد اهداف خود را به آن طریق دنبال می کند. یعنی راهی است برای رسیدن به اهداف (آذر نوش، ۱۳۸۵، ص ۲۹۴) سبک زندگی، بیش از آن که به شناخت ها و عواطف فرد به صورت سازه های ذهنی نظر داشته باشد، رفتارهای فرد را به صورت عین و مشهود مورد مطالعه قرار می دهد. (کاویانی، ۱۳۹۱، ص ۱۸)

بنابراین سبک زندگی دلالت بر ماهیت و محتوای روابط، تعاملات و کنش های اشخاص و آحاد مردم در هر جامعه دارد.

سبک زندگی اسلامی

سبک زندگی از آن جهت که "سبک" است به رفتار می پردازد و با شناخت ها و عواطف ارتباط مستقیم ندارد، ولی از آن جهت که "اسلامی" است، نمی تواند بی ارتباط با عواطف و شناخت ها باشد. و رفتارهای فرد مورد سنجش قرار می گیرد، اما هر رفتاری که بخواهد مبنای اسلامی داشته باشد، باید حداقل هایی از شناخت ها و عواطف اسلامی را پشتوانه خود قرار دهد. (حلی، ۱۳۷۴، ص ۶۰)

اخلاق

اخلاق بر همه افعالی که از نفس صادر می شود، خواه پسندیده و خواه ناپسندیده اطلاق می گردد و هرگاه به کارهای پسندیده اطلاق شود، دال بر ادب است؛ زیرا ادب جز بر خصال پسندیده اطلاق نمی شود. (طباطبایی، ج ۲۰، بی تا، ص ۴۹)

بنابراین اخلاق جمع "خُلُق" به معنی ملکه نفسانی است که افعال بدنی آن چه مطابق اقتضای آن ملکه از آدمی سر می زند، به آسانی از انسان صادر شود. (محمد قاسمی ۱۳۷۳، ص ۲۰)

ارزش اخلاق

هیچ کس را گریزی از اخلاق نیست، زیرا هر یک از ابناء بشر همواره مواجه با امور و مسائل مربوط به عمل می شود. وجود انسان و حیات وی متلازم با رفتار است. مسائل مربوط به عمل و رفتار برای انسان، مسائلی

است فوری و ضروری و انسان باید در هر لحظه از لحظات حیات در برابر مسائل مختلف، وضع و رفتاری تازه اختیار کند و تصمیم بگیرد. حتی تصمیم نگرفتن خود نوعی تصمیم است. بنابراین ادامه حیات مستلزم "انتخاب کردن" است و ما در هر لحظه زندگی ناگزیریم که به انتخاب بپردازیم، بشر نمی‌تواند در بین خیر و شر تفاوت نگذارد و این هر دو باید علی‌السویه باشد. گریز و فرار از قلمرو خیر و شر میسور نیست؛ زیرا هر رأی خلاف اخلاق که مابین و ناسازگار با مجوزات متداول اخلاق روز باشد و با موازین اخلاق جاری عناد و رزد نمی‌تواند از جولانگاه اخلاق خارج بماند. زیرا آن رأی خاص و ناسازگار اخلاقی نیز، به سهم خود اخلاقی است، منتها اخلاقی که مورد قبول عامه نیست. (دهخدا، ۱۳۳۹، ص ۱۹۰)

غریزه

غریزه در لغت بر معانی متعددی از جمله طبع، خلیقه، خلقت، طینت و ضمیر دلالت دارد. (شعاری نژاد، ۱۳۶۴، ص ۲۱۰)

همچنین غریزه در اصطلاح عبارتست از: استعداد فطری که به هیچ‌گونه یادگیری نیازمند نیست و موجود زنده را به فعالیت برمی‌انگیزد. (فیاض، ۱۳۸۷، ص ۷۴۱)

غریزه ی جنسی

غریزه جنسی، در میان سایر غرایز و انگیزه‌ها حائز مقام مهم و استثنایی است و موجب تغییرات و تحولات اساسی در حیات فردی و اجتماعی می‌باشد؛ زیرا از اول با زن با "هویت زنانه" و با مرد با "هویت مردانه" به دنیا می‌آید. در فرهنگ دینی، آنچه سبب هویت و ماهیت رشد انسان می‌شود، فطرت انسان نام دارد. و افزایش خود آگاهی وارضای این غرایز سبب رشد ایمان آن‌ها می‌گردد؛ غریزه و معنویت از هم جدا نیستند و همه در مقوله ای به نام فطرت جمع می‌شوند که در دایره ای مرتبط با جهان پدیدار انسان قرار دارد. (محمد قاسمی، ۱۳۷۳، ص ۲۳)

بنابراین "میل جنسی" در نتیجه ی فراهم شدن استعدادهای بدنی، پس از ظهور "بلوغ" به وجود می‌آید. میل جنسی در انسان از امیالی است که تنها منشأ جسمی ندارد، بلکه علاوه بر مقتضیات و احتیاجات جسمی، مقتضیات و احتیاجات روحی و روانی نیز در ایجاد و تقویت و تشدید آن منشأ اثر است. (مطهری، ۱۳۶۸، ص ۲۱) به همین خاطر کوچکترین اختلال در این غریزه بر شخصیت انسان‌ها تأثیر مستقیم دارد و او را دچار اختلال شخصیتی خواهد کرد؛ بر عکس اگر این غریزه به خوبی خود آگاه شود افراد جامعه به سلامت روحی و روانی و ایمانی خود نزدیک می‌شوند و جامعه را آرامش فرا می‌گیرد.

اهمیت غریزه ی جنسی از دیدگاه اسلام

اسلام غریزه ی جنسی را عامل حفظ موجودیت انسان به حساب می آورد و قوانین و سنن اسلامی آن را محکوم نکرده و از پیروان خود نخواسته است که آن را وا پس زنند. (سفیری، ۱۳۹۱، ص ۶۴)

ضروری است دانسته شود تمایلات شهوی، امری زیان بخش نیست که اسلام با آن به مبارزه بر خیزد و چیز پلیدی نیست تا آن را از سبک زندگی حذف کند، بلکه وجود غریزه جنسی مغتنم و لازمه حیات است و اعمال و ارضای آن مادام که بر اساس ضوابط شرعی باشد مورد توصیه و سفارش در سبک زندگی اسلامی خواهد بود. از این رو آیات متعددی از قرآن کریم و همچنین احادیث معصومین مسأله غریزه ی جنسی و علاقه به همسر گزینی و تشکیل خانواده را به اراده ی تکوینی خداوند نسبت داده و ارضای غریزه را در محدوده ی شرع و اخلاق و براساس مصلحت جزء آیات و نشانه های خدا ذکر کرده است. همانطور که خداوند در قرآن می فرماید: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ اِنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ اَنْفُسِكُمْ اَزْوَاجًا لِيَسْكُنُوا اِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُوْنَ﴾؛ (سوره روم، آیه ۲۱) «از نشانه های لطف الهی آن است که برای شما آدمیان از جنس خودتان همسرانی آفرید که در کنار او آرامش یافته، با هم انس بگیرد و میان شما رأفت و مهربانی قرار داد، در این امر نشانه هایی است برای آنان که تفکر می کنند»

با توجه به آیه ی کریمه ی فوق ازدواج، آرامش بخش روح های سر گشته و سرگردان، حیات بخش دل های افسرده و نگران و هدایتگر افکار پریشان است؛ همچنین در مکتب متعالی اسلام، ازدواج، وسیله ای برای رشد و کمال، تأمین سلامت جامعه و بقای نسل است. چراکه بدون شک یکی از نیازهای انسان، تأمین غریزه جنسی اوست، که بایستی از طریق مشروع و با پیوند زناشویی صورت گیرد؛ به همین خاطر اسلام توجه زیادی به نیاز جنسی در درون خانواده و تأمین صحیح آن ها و صیانت جامعه از بروز و ظهور مسائل جنسی نموده است. در حالی که تأمین صحیح نیاز جنسی در درون خانواده، هیچ یک از غرایز انسان را سرکوب نکرده و از طریق قانونی و شرعی آن، اجازه رسیدگی و توجه بدان را داده است.

بنابر این هدف از ازدواج آرامش، انس، رأفت، مهربانی، دو جنس زن و مرد است و از نظر اسلام غرایز جنسی نشانه پلیدی، ناپاکی نیست، بلکه آن ها را زمینه تربیت زندگی و رونق و جلا دهنده آن به حساب می آورد؛ برخلاف دیدگاه مرتاضان است که آن ها مسائل جنسی را پلید می دانند.

اخلاق جنسی

اخلاق جنسی، قسمتی از اخلاق به معنای عام است و شامل آن عده از عادت ها و ملکات و روش های بشری است که با غریزه ی جنسی بستگی دارد. اخلاق جنسی به حکم قوت قدرت فوق العاده ی غریزه، که این قسمت از اخلاق بشری وابسته به آن است، همواره مهم ترین بخش های اخلاق به شمار می رفته است. (فرمیهنی فراهانی، ۱۳۸۶، ص ۱۲۰)

بر این اساس، در بعد اجتماعی، رهاوردی که ازدواج و خانواده همواره برای جامعه داشته، تأمین وسیله ای برای رام کردن خشونت جنسی و فیزیکی مرد برای سوق دادن وی به سمت الگوی تولید مثلی دراز مدت و حفاظت از نسل است در مؤمن، هر دو طرف توافق می کنند از برقراری رابطه جنسی با فرد دیگری خود داری کنند این همان عملکرد "کنترل جنسی" است که خانواده برای جامعه به ارمغان می آورد و به این ترتیب، زن و مرد، هر دو به عشق و عاطفه مشروع و قابل پیش بینی دست می یابند.

اخلاق جنسی در سبک زندگی اسلامی

اسلام، اصل غریزه ی جنسی در انسان را وسیله ای برای کمال و آن را قدمی به سوی رشد معرفی می کند و وجود آن را عامل دوام و بقای نسل و وسیله ای برای سکون و آرامش رسیدن به محبت و مودت می داند. (همان، ص ۱۲۷)

سبک زندگی که اسلام ارائه می دهد، این است که غریزه ی جنسی صورت لجام گسیخته به خود پیدا نکند که در آن صورت روح را آلوده می سازد و در انسان فساد پدید می آورد و این امر نیاز به کنترل دارد و اسلام حفظ عفت و تقوا و پاکدامنی در چهارچوب ضوابط شرع را از اصول اخلاق جنسی مطرح می کند.

اسلام و عدم آزادی مطلق غرایز جنسی

غریزه ی جنسی دو جنبه دارد، جنبه ی جسمانی و جنبه ی روحانی، از لحاظ جنبه ی جسمانی محدود است، ولی از نظر تنوع طلبی و عطش روحی که در این ناحیه ممکن است به وجود آید، شکل دیگری دارد: "به این معنا که غریزه ی جنسی نیرومند، عمیق و دریا صفت است، هر چه بیشتر اطاعت شود سرکش تر می شود، همچون آتش

که هر چه بیشتر خوراک بدهند، شعله و رتر می شود (فرمیتهی، ۱۳۸۶، ص ۱۲۷) خداوند در قرآن کریم می فرماید: ﴿خلق الانسان ضعيفا﴾؛ (سوره نساء، آیه ۲۸)

علامه طباطبایی در تفسیر این آیه می نویسد: انسان ضعیف است زیرا قوای شهوانی را که خداوند در وی آمیخته است، مدام در مورد خواست هایش با وی در ستیز است و او را به سمت آن ها بر می انگیزد، خداوند بر وی منت نهاده است و با تجویز نکاح و تشکیل خانواده شدت شهوت را شکسته و رفع سختی تحمل آن را کرده و... (طباطبایی، ج ۴، ص ۴۳۳)

اصولاً بر اساس بینش اسلام و مبنای قرآن کریم هر چیزی که از قلم قضاء الهی گذشته و در جهان خلقت به وجود آمده با اندازه گیری صحیح و حساب منظم ایجاد شده است. همانطور که خداوند در قرآن کریم می فرماید:

﴿وكل شیء عندہ بمقدار﴾، (سوره رعد، آیه ۸) «و مقدار هر چیزی از علم ازلی خدا معین است.»

بر همین اساس در تمایلات و غرایزی که به قضاء حکیمانه الهی در باطن آدمی نهاده شده است، نیز می توان این اعتدال و اندازه گیری صحیح و حساب شده را جویا گردید. به همین جهت دین اسلام، لزوم مراعات و اجتناب از افراط و تفریط را نه تنها در غرائز آدمی، بلکه در جمیع شئون حیات دنیوی توصیه می کند. وفطرت را به عنوان شاخص اصلی و پایه و اساس تعالیم خود معرفی کرده و پیروان خود را به عنوان "ملت نمونه" و "امت وسط" می ستاید. همانطور که امام علی (ع) فرمودند: «لیس منّا من ترک دنیا ه ولا آخرته ولا آخرته لدنیا؛ از ما نیست کسی که دنیا را برای آخرت و آخرت را برای دنیا ترک کند.» (نهج البلاغه، حکمت ۳۹۹)

بنابراین اسلام انسان را به دست شهوات نمی سپارد، بلکه به ضبط و تعدیل غرایز و تمایلات او می پردازد؛ چرا که پرورش و تعدیل غرایز از هم جنبه های آدمی است که در صورت عدم توجه به آن از بین برنده ی عفت و شخصیت فرد است و حال آنکه آزادی در شهوات و تمایلات، فطرت انسانی را تباه می سازد.

خانواده

خانواده در لغت به معنای زره محکم، قوم و قبیله شخص و اهل بیتش آمده است. در اصطلاح به معنای واحد اجتماعی که شامل پدر و مادر و فرزندان آن هاست می شود. (عمید، ۱۳۶۰، ص ۸۲۹)

اهمیت خانواده از نظر اسلام

خانواده، از موضوعات مهم و حساس اجتماعی است؛ چرا که با زندگی تمام مردم و سرنوشت آنان، ارتباط تنگاتنگ دارد و هرگز نمی توان آن را در ردیف قضایای ثانویه و دست دوم قرارداد. از نظر اسلام، تکامل و پیشرفت

خانواده تنها معیاری است برای پیشرفت امت به سوی تعالیم حیات بخش اسلامی در چارچوب علم اما در محدوده ی اخلاقی که درجه پایانی در پیشرفت و تکامل انسانهاست. (شریف قریشی، ۱۳۸۲، ص ۲۱)

از این رو با اطمینان می توان گفت سبک زندگی اسلام بر بالا بردن سطح معنویات اخلاق خانواده از جمله اخلاق جنسی یکی از شعارهای نخستین است که دین اسلام آن را مطرح کرده و با جرأت می توان از مبادی وارکان اصلی است که نظام خانواده بر آن پایه ریزی شده است، چراکه محوری است که تمام فعالیت های رفتار جوامع بشری بر اساس آن بنا شده است؛ زیرا زندگی خانوادگی و اجتماعی، زندگی توأم با معاشرت هاست و در خلل همین معاشرت هاست که طبیعت و نفوس انسان ها از یکدیگر تأثیر می پذیرد. در زندگی اسلامی به جهت آنکه روابط و معاشرت هادر خانواده بر مبنای معیارهای الهی و معنوی بنیان نهاده شود و به طبع آن از افسار گسیختگی- های حیوانی در جامعه جلوگیری به عمل آید، سنت به تعیین حدود و ثغور و خط مشی روابط عنایت و توجه خاصی را مبذول داشته و وظایف و تکالیف فردی و خانوادگی و اجتماعی ویژه ای را در خصوص اخلاق جنسی مقرر داشته است در این جا این وظایف مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

تکالیف زوجین در خانواده

منظور از «تکالیف زوجین در خانواده» مجموعه ای از اوامر و فرامین الهی است که بر عهده ی زن و مرد در درون نهاد خانواده و در تعامل با یکدیگر و فرزندان گذاشته شده است. این تکالیف در دیدگاه اسلام با طبیعت و تکوین جسمانی زن و مرد پیوند دارد. این اصل را می توان از وجود کارکردهای اجتماعی و خانوادگی متفاوت زن و مرد در آموزه های اسلامی دریافت نمود. در واقع «جنسیت»، به عنوان یکی از مهم ترین ممیزات طبیعی انسانها، در زمره ی ارکان تعیین کننده ی حقوق و تکالیف زوجین به شمار می رود و اساساً دلیل طبیعی و بنیادین تشکیل نهادی به نام خانواده را می توان تمایز جنسی انسانها دانست. این تمایز سبب می شود، با تقسیم کاری مبتنی بر جنسیت میان زوجین، اول وحدت را در خانواده محقق نمود، دوم از هر یک از اعضای خانواده متناسب با مهارت و طبیعت وی انتظار انجام تکلیف داشت و این گونه تکلیف مالایطاق را از عهده ی افراد برداشت و سوم با استفاده ی درست و بهینه از قدرت و اندیشه از زن و مرد، اهداف خانواده را جامه ی عمل پوشانید.

بنابراین دین اسلام، بر مبنای همین اصل ساده و در عین حال اساسی و بنیادین، روابط زن و مرد را در خانواده تنظیم نموده است و در کنار آن از هر یک از آن دو، در جهت زیبایی و تداوم روابط زناشویی، خواستار التزام به اصول اخلاقی در حین انجام تکالیف شده است. در تعالیم اسلامی، در تمامی مراحل تشکیل خانواده، از

مرحله‌ی انتخاب همسر تا انجام مراسم خواستگاری و پس از آن در طول زندگی مشترک زوجین و حتی اقدام به انحلال خانواده، توصیه‌های اخلاقی متعددی وجود دارد.

در روایت دیگری از امام صادق(ع) چنین آمده است: «خَيْرُ نِسَائِكُمْ الَّتِي إِذَا خَلَّتْ مَعَ زَوْجِهَا خَلَعَتْ لَهٗ دِرْعَ الْحَيَاءِ وَإِذَا لَبِسَتْ لَبِسَتْ مَعَهُ دِرْعَ الْحَيَاءِ؛ (وسائل الشيعه، ج ۲۰، ص ۲۹) بهترین زنان آن کسی است که چون با شوهرش خلوت کند برای او زره حیا را از تن درآورد و چون لباس بپوشد زره حیا را با او به تن کند.» بنابراین این روایت در درجه نخست تصریح می‌کند که زن باید به دنبال ارضای نیاز جنسی شوهر خود باشد و در خلوت با شوهر خود، حیا را که نیرویی قوی در وجود زن و به مثابه زرهی برای حفظ عفاف اوست کنار گذارد. این روایت با توصیف بهترین زنان، هم یکی از مسئولیت‌های مهم زن در زندگی را بیان کرده است و هم شیوه‌ای را که باید به کنار نهد و از بذل هیچ‌گونه خدمت و لذتی برای شوهر خود دریغ نرزد. همچنین این روایت اشاره به این نکته دارد که ارضای نیاز جنسی باید فقط در چارچوب حریم خانواده صورت گیرد و پس از آن که نیاز زن و شوهر برآورده شد، با پوشیدن لباس‌هایشان، لباس حیا را دوباره بر تن کنند و در روابطشان با دیگران عفت و حیا را حفظ نمایند. نگاه اسلام به مقوله‌ی روابط همسری در خانواده با ظرایف زیادی همراه است که حامل تکالیف و حقوق متقابل برای زن و مرد است. این دیدگاه، هر نظام حقوقی را نیازمند یک نظام اخلاقی می‌داند که همگام با آن حرکت می‌کند. حقوق و اخلاق در اسلام علی‌رغم آنکه دو نظام مستقل هستند با هم مرتبط هستند.

وظیفه والدین در قبال فرزندان

غریزه جنسی یکی از مهم‌ترین فطریات کودک است، این غریزه در پرتو یک سلسله قوانین و مقررات دقیق طبیعی راه رشد و تکامل خود را می‌پیماید و تا رسیدن به ایام بلوغ، منازلی را که طبق برنامه‌ی خلقت است، قدم به قدم طی می‌نماید.

برای اینکه کودکان دچار انحراف جنسی نشوند و با صفت عالی عفت آراسته گردند، لازم است پدران و مادران با برنامه‌ی تربیتی خود که هماهنگ با فطرت باشد، فرزندان خود از لحاظ غریزه‌ی جنسی تحت مراقبت قرار دهند و آنان را به راه صحیح و سعادت بخش رهبری نمایند. و به مرور زمان آنها را با مسائل مربوط به مراحل رشد و مسائل ضروری دوره‌ی بلوغ آشنا سازند. (محمد قاسمی، همان کتاب، ص ۲۲۰)

لازم به ذکر است که در صورت آشنا نمودن فرزندان با مسائل شرعی و قبح ابتدال های جنسی او را به سوی دیگران و همسالانش سوق داده و ادا خواهد نمود که او رفع عطش جنسی خود را از تجربیات کسانی بجوید که خود در اشتباه بوده و معلومات و گرایشها و عاداتشان پلید است.

شایان تأمل است که بهترین شیوه در تربیت اخلاقی، روش الگویی و آموزش عملی است؛ یعنی پدر و مادر باید در رفتار خود، فرزندان خویش را با اخلاق پسندیده آشنا سازند و بذریه ارزش های اخلاقی را در وجود آن ها پرورش دهند. وظایفی که والدین باید در سبک زندگی اسلام در خصوص اخلاق جنسی داشته باشند متعددند. در واقع پدران و مادرانی که خواستار داشتن فرزندی سالم در بعد جسمانی، اجتماعی و اخلاقی هستند، لازم مراقبت هایی را در روابط خود ملحوظ نمایند. از جمله مراقبت در پوشش است که در خانه ضروری است پدر و مادر در نزد کودکان پوشش مناسبی داشته باشند؛ زیرا رعایت پوشش مناسب در شکل گیری و تکوین حجب و حیا در فرزندان نقش اساسی دارد که اگر پدر و مادر خود شرم و حیا را رعایت نکنند کودک با ملاحظه ی این امر، به ویژه در صورت استمرار از همان طفولیت بی قید و بند بار می آید و احساس شرم را از دست خواهد داد. (فرمهبینی فراهانی، همان کتاب، ص ۲۳)

از آثار قابل توجه تربیت دینی خانواده آن است که کودکان امروز که در آغوش خانواده پرورش می یابند، مریبان و مجریان و قانون گذاران آینده خواهند بود. (بستان نجفی، ص ۲۹)

به همین منظور سبک اسلام این است که با روانشناسی دقیق در خصوص اخلاق جنسی در حیطه ی وظایف والدین در رابطه با کودکان به مسأله مهمی اشاره می کند که کامل مورد تأیید علم امروز است و آن این است که کودکان قبل از رسیدن به بلوغ جنسی، می توانند تحریک شوند که این حرکات نا به جا به یقین باعث بروز انحرافات بسیاری در آنان خواهد شد (بیگم زاده شیراز، ۱۳۶۹، ص ۸۸) زیرا انسان تقریباً، با مجموعه ی ثابتی از نیازها متولد می شود که در طول زندگی، با او خواهند بود. نیازهای کودکان، نوجوانان و بزرگسالان تقریباً برابر است. تفاوت اصلی، در شدت و ضعف ظهور این نیازها است که والدین باید نوجوانان خود را در زمان ظهور بلوغ و شدت گرفتن نیاز جنسی درک کنند و برخورد صحیح را در این زمینه داشته باشند و از طریق سوق دادن فواید میل جنسی، به سوی فواید ازدواج آن ها را برای ازدواج آماده کنند. و این میل مهار گسیخته را در قالبی مطلوب محدود سازند. با توجه به اهمیتی که دین اسلام برای محکم کردن و تعمیق روابط زن و شوهر و حفظ خانواده قایل است. (هاشمی و محمد حسن، هاشمی زاده، ۱۳۸۹، ص ۱۵)

وظایف و اخلاق جنسی زن و مرد در مقابل نامحرم

با توجه به اهمیتی که دین اسلام برای تحکم و تعمیق روابط زن و شوهر و حفظ خانواده قایل است در سبک زندگی که ارائه می دهد وظایف و تکالیفی را برای زن و شوهر در خصوص اخلاق جنسی در مقابل نامحرم در روابط خانوادگی تبیین می کند، اصولاً اسلام با این کار می خواهد از کانون گرم خانواده مراقبت کند و پایه های زندگی خانوادگی را ثبات ببخشد و اخلاق جامعه را حفظ کند.

زن و شوهری که می خواهند همیشه به یکدیگر وفادار بمانند و خانواده ی آنان بر پایه ی عشقی خالص استوار گردد، باید از نگاههای شهوت آلود به نامحرم و ورود این نگاه به قلب و خیال خود، خودداری کنند؛ بدانند که هر جا چشم برود دل نیز دنبال آن خواهد رفت و چون تأمین تمامی آرزوهای دل مقدور نیست به تدریج این محرومیت، سبب بیماریهای روانی، اختلال روحی، پشیمانی ها و جدایی ها خواهد شد. (اکبری، ۱۳۹۰، ص ۱۹۲)

از جمله وظایف و تکالیفی که شرع مقدس در سبک زندگی اسلامی بر آن پافشاری نموده همانا مسئولیت مراقبت مرد در معاشرت ها به خصوص رفت و آمدها ی خانوادگی که یکی از ارکان مهم قوام زندگی محسوب می شود؛ که در این زمینه پیامبر اکرم (ص) فرمودند: «كَانَ اِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ غَيُورًا وَاَنَا اُغْيِرُ مِنْهُ وَجَدَعَ اللهُ اَنْفَ مَنْ لَا يَغَارُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالمُسْلِمِينَ (کلینی رازی، ص ۵۳۶) پدرم ابراهیم، غیرتمند بود و من از او غیرتمندترم. خدا بینی آن کس که از مؤمنان، غیرت ندارد رابه خاک بمالد.»

انسان هر چه بیشتر در گرداب شهوات شخصی فرو رود و عفاف و تقوا و اراده ی اخلاقی را از کف بدهد، احساس "غیرت" در وجودش ناتوان می گردد. بر عکس، افرادی که با خود خواهی ها و شهوات مبارزه می کنند و انسان دوست می گردند؛ چنین اشخاصی غیور تر و نسبت به همسران خود حساس تر می گردند.

تبیین بی ثباتی خانواده

ریشه بی ثباتی خانواده را باید در انحراف از خواهش های فطرت انسانی یا فطرت گریزی در سه سطح احساسات فردی، کنش های فردی زن و شوهر و برخی از عوامل پشتیبان که منظور عوامل انگیزشی یا بازدارنده ای است که خاستگاه طبیعی ندارند، بلکه جنبه تربیتی و محیطی دارند و در جهت تقویت پیوندهای خانوادگی عمل می کنند جستجو کرد. زیرا آدمی موجودی لذت جوست که دوست دارد از همه ی حواس خود به نوعی لذت ببرد و چشم نیز ابزار لذت بردن است و نگاهش زمانی منشأ لذت است که با با تمرکز همراه باشد و ذهن را به خدمت بگیرد. فلسفه ی چشم چرانی بیشتر این است که فرد با تمرکز در هنگام نگاه، تخیلاتش را به خدمت بگیرد و در

دنیای خیالات به هوسرانی پردازد. بنا براین آن چه نگاه را لذت آفرین می کند بیشتر تخیلات پس از نگاه است. (غلامی، ۱۳۸۹، ص ۲۲۴)

زیرا کنترل نگاه یکی از اصول اساسی اخلاق جنسی است که اگر نگاه کنترل شود در نتیجه تخیل هم کنترل می شود وزن و مرد در خانواده، آرامش روانی خواهند داشت. کنترل نگاه، مقاوت در مقابل خواسته های دل است که دیده را برای نگاه های حرام بر می انگیزد، مسأله عفت چشم برای پیشگیری از انحراف جنسی اهمیت فراوانی دارد، به طوری که قرآن کریم، در دو آیه و به طور جداگانه، زن و مرد مسلمان را به عفت چشم دعوت می کند. و می فرماید: ﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ﴾؛ (سوره نور، آیه ۳۰) به مردان با ایمان بگو عفت چشم را رعایت کنند و در آیه بعد خداوند به زنان با ایمان می گوید که عفت چشم را رعایت کنند.

پس تقویت ایمان و احساس حضور خداوند توانا و دانایی که از راز های درونی انسان آگاه است، بهترین وسیله برای مبارزه با چشم چرانی و هرزگی چشم در مقابل نامحرم است. زن و مردی که باور دارند خدا نگاههای خیانت آمیزشان را می بیند و روزی به حسابشان رسیدگی خواهد کرد، بدون شک از گناه دیده دست خواهد کشید و خود را ملزم به کنترل نگاهشان در معاشرت های خانوادگی و اجتماعی خواهند کرد و همواره اخلاق جنسی را رعایت خواهند نمود. هر قدر انسان بتواند چشم خود را از تماشای مناظر تحریک کننده و شهوت انگیز در روابط خانوادگی مصون نگه دارد و به عبارت دیگر نگاه خود را کنترل کند به همان اندازه احساس های مربوطه نیز کمتر تحریک شده و در نتیجه شخص کنترل بهتری روی میل جنسی خواهد داشت. (رضایی، ۱۳۸۷، ص ۱۳۰)

بنابراین سبک زندگی که اسلام به خانواده ارائه داده و در آیات و روایات فراوانی بر آن تأکید کرده، الزام والدین به رعایت اصول اخلاقی است چرا که رعایت اخلاق جنسی باعث رضایت زوجین از یکدیگر، نشاط خانواده و در نتیجه همان آرامشی که قرآن فرموده خواهد شد؛ و از بی ثباتی آن جلوگیری نمود.

نتیجه گیری

مبادی انسانی الهی (قرآن و احادیث و منابع فقهی) سرشار از ذکر هنجارهای رفتار جنسی، آداب و موازین اخلاقی در خانواده است. مسائل جنسی فقط جسمانی نیست و زمینه هایی از عواطف و احساسات نیز در آن نقش دارد. بنابراین باید خانواده هادر باره ی عشق منزلت آن آموزش ببیند، چنانچه در هر علمی اخلاق مطرح است، وقتی صحبت از جنس و جنسیت می شود اخلاق جنسی مطرح می شود که باید ها و نبایدها را که در مسائل جنسی وجود دارد بیان می کند. در سبک زندگی اسلامی این باید ها و نبایدها از اهمیت خاصی برخوردار است و برعهده ی والدین و دست اندرکاران تعلیم و تربیت است که در این زمینه هم آگاهی لازم را بدهند. بنابراین دین اسلام در راستای هدف والایی که برای تشکیل خانواده نهاده است، هر یک از زوجین را به فراخور تکالیفی که در قبال یکدیگر بر عهده دارند، دعوت به رعایت ادب، اخلاق و مهرورزی نموده است و این توصیه ها از آیات قرآن کریم و روایات ائمه ی اطهار قابل دریافت است.

پیشنهاد ها

- ۱- با توجه به اهمیت اخلاق جنسی در اجتماع پیشنهاد می گردد پژوهشی به صورت کامل و جامع با موضوع سبک زندگی اسلام با تأکید بر اخلاق جنسی در اجتماع انجام شود.
- ۲- پیشنهاد می شود تحقیقی از اختلاف هایی که به خاطر عدم رعایت اخلاق جنسی در معاشرت های خانوادگی و اجتماعی به طلاق انجامیده صورت گیرد و نتیجه ی آن منتشر شود تا اهمیت رعایت اخلاق جنسی برای همه روشن شود.

فهرست منابع

*قرآن

*نهج البلاغه

۱. آذر نوش، آذرتاش، فرهنگ معاصر عربی-فارسی، تهران، نشر نی، ۱۳۸۵
۲. اکبری، محمود، صمیمانه با عروس و داماد، چاپ بیست و پنجم، قم، نورالزهراء، ۱۳۹۰
۳. بستان نجفی، حسین، اسلام و جامعه شناسی خانواده، قم، پژوهشگاه، حوزه و دانشگاه، بی تا.
۴. بیگم زاده شیرازی، فاطمه، نظام جنسی کودک و نوجوان در اسلام، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، پایان نامه ی کارشناسی ارشد، ۱۳۶۹
۵. حق شناس، علی محمد، سامعی، حسن، نرگس، سامعی، فرهنگ معاصر هزاره سوم انگلیسی-فارسی، چاپ بیست و پنجم، تهران، فرهنگ معاصر، ۱۳۹۱
۶. حلبی، علی اصغر، انسان در اسلام و مکاتب غربی، تهران، اساطیر، ۱۳۷۴.
۷. حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، تحقیق عبدالرحیم ربانی شیرازی، ج ۲۰، بیروت، دارالاحیاء التراث العربی، ۱۹۹۱ م.
۸. دهخدا، علی اکبر، لغت نامه ی دهخدا، جلد سیزدهم و هجدهم، تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۳۹
۹. رضایی و جمعی از پژوهشگران قرآنی، محمد علی، روابط دختر و پسر، جلد اول، چاپ سوم، پژوهش های تفسیر و علوم قرآن، ۱۳۸۷.
۱۰. سفیری، یوسف، نیم نگاهی به آسیب شناسی خانواده، چاپ اول، شیراز، انتشارات نوید، ۱۳۹۱..
۱۱. شریف قریشی، باقر، نظام خانواده در اسلام، ترجمه لطیف رشیدی، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، شرکت چاپ و نشر بین الملل، ۱۳۸۲
۱۲. شعاری نژاد، علی اکبر، فرهنگ علوم رفتاری، چاپ اول، تهران، مؤسسه انتشارات امیر کبیر، ۱۳۶۴
۱۳. طباطبایی، محمد حسین، تفسیر المیزان، جلد بیستم، چهارم، ترجمه گروهی از مترجمین، بنیاد علمی و فکری علامه طباطبایی، بی تا.
۱۴. عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید، جلد اول، تهران، امیر کبیر، ۱۳۶۰.

۱۵. غلامی، یوسف، اخلاق و رفتارهای جنسی، چاپ پنجم، تدوین نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه ها، دفتر نشر معارف، ۱۳۸۹،
۱۶. فر میهنی فراهانی، محسن، تربیت جنسی، چاپ اول، تهران، نشر البرز، ۱۳۸۶،
۱۷. فیاض، ابراهیم، ایران آینده به سوی الگوی مردم شناختی برای ابر قدرتی ایران، تهران، پژوهشگاه فرهنگ، ۱۳۸۷،
۱۸. کاویانی، محمد، سبک زندگی اسلامی و ابزار سنجش آن، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۱،
۱۹. کلینی رازی، محمد بن یعقوب بن اسحاق، اصول کافی، جلد پنجم، چاپ سوم، تهران، دارالکتب اسلامی، ۱۳۶۷،
۲۰. محمد قاسمی، حمید، اخلاق جنسی از دیدگاه اسلام، چاپ اول، مرکز چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۳،
۲۱. مطهری، مرتضی، اخلاق جنسی در اسلام و غرب، چاپ سوم، تهران، انتشارات صدرا، ۱۳۶۸،
۲۲. وزیری، مجید، حقوق متقابل کودک و ولی در اسلام، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۸۳،
۲۳. هاشمی، ریحانه، محمد حسن، هاشمی زاده، شیوه های کنترل غریزه ی جنسی از نظر اسلام، قم، مؤسسه بوستان کتاب، ۱۳۸۹.